

УДК 378.147(73):37.013.74

АНАЛІЗ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ ЮРИДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ США

Михайленко О. В.

Автор статті аналізує загальну характеристику та особливості освітньо-професійних програм (ОПП) підготовки фахівців-юристів у юридичних коледжах США. Розглядає стандарти та зміст ОПП, а також характеризує навчальні плани для першого, другого та третього курсів навчання.

Ключові слова: США, юридичний коледж, освітньо-професійна програма, стандарти, знання, уміння, навички, обов'язкові предмети, вибіркові предмети.

Автор статьи анализирует общую характеристику и особенности образовательно-профессиональных программ подготовки специалистов-юристов в юридических колледжах США. Рассматривает стандарты и содержание образовательно-профессиональных программ, а также характеризует учебные планы для первого, второго и третьего курсов обучения.

Ключевые слова: США, юридический колледж, образовательно-профессиональная программа, стандарты, знания, умения, навыки, обязательные предметы, предметы на выбор.

The author of the article analyzes general description and peculiarities of the educational curriculums of legal colleges of the USA. The author also examines the standards and the content of the educational curriculum and characterizes the educational curriculum for the first, the second and the third years of study.

Key words: USA, legal college, educational curriculum, standards, knowledge, abilities, skills, required courses, elective courses.

Одним із суттєвих завдань сучасної освіти є якісне планування навчальних програм, яке відіграє дуже важливу роль будь-якого навчального закладу кожної країни. Саме програма освіти створена з метою надання студентам якісних знань, умінь, навичок та принципів, які необхідні для їхньої професійної роботи. Навчальні програми підготовки фахівців-юристів у навчальних закладах України та юридичних коледжах США дуже різняться.

Аспекти юридичної професії та освіти в США розглядаються у працях В. Бігуна, М. Барщевського, О. Бойко, Роберта У. Гордона, О. Костромова, К. Грищенко, Анкет Кук, Мейер Д. Вільяма, А. Мережко, Девіза Піттса, Роя Стакі, Джона А. Сібєрта, Джозефа А. Троттера та ін.

Метою статті є аналіз загальної характеристики та особливостей освітньо-професійних програм (ОПП) підготовки фахівців-юристів у коледжах США.

Зміст освітньо-професійних програм американської правничої школи не регламентується нормативно-правовими актами держави. Проте є стандарти, встановлені ААЮ (Американська асоціація юристів) та ААПШ (Асоціація американських правничих шкіл, заснована у 1900 р. 32 правничими шко-

лами з метою "підвищення рівня юридичної практики шляхом удосконалення юридичної освіти" й представлення інтересів представників юридичної освіти у відносинах з державою) [1, с. 14]).

Впродовж 50-ти років ХХ ст. стандарти і вимоги американських правничих шкіл суттєво зросли.

Стандартами ААЮ передбачено тривалість курсу навчання. Так, один навчальний рік повинен тривати не менше 130 днів, але не більше 8 календарних місяців [1, с. 59]. За навчання у юридичному коледжі триває 3 або 4 роки, залежно від ступеня, який бажає отримати студент. Щоб отримати ступінь Juris Doctor (J.D. або JD – лат., вчитель закону) – Доктор юриспруденції, тобто професійна освіта у сфері закону, необхідно навчатися у юридичному коледжі на денному відділенні 3 роки. Для отримання ступеня Магістра права – Master of Laws (LL.M. або LLM – лат., Legum Magister, для жінок може використовуватися Legum Magistra) – додаткова юридична освіта, необхідно навчатися ще один рік після отримання ступеня JD [2].

Акредитаційні стандарти ААЮ також визначають програмні вимоги щодо ОПП. Згідно зі стандартами правничих шкіл повинні надавати освіту, яка

спрямована на збільшення об'єму знань з навчальних дисциплін у:

а) матеріальному праві, яке необхідне для ефективної та відповідальної діяльності у професії юриста;

б) вмінні вести юридичну документацію, що передбачає досконале вивчення предмета з письма протягом першого року навчання і не менше ніж ще одного предмета з письма на інших курсах навчання;

в) розумінні етичних обов'язків при представленні клієнтів, судових виконавців і представників суспільства;

г) базовій освіті за ОПП, яка включає: знання з філософії, теорії юриспруденції; галузей закону; передачу усної та письмової інформації; навичок юридичного аналізу, судження та вирішення проблем; навичок юридичного дослідження та інші навички, які необхідні для ефективного та відповідального виконання обов'язків професії юриста;

г) розумінні базових принципів суспільного та приватного права, а також студенти повинні отримати знання з історії, задач, структури, принципів та обов'язків, які стосуються юридичної професії [3].

Аналізуючи освітньо-професійні програми різних правничих шкіл Америки, можна поділити їх на три частини.

1. ОПП для першого курсу навчання.
2. ОПП для другого курсу навчання.
3. ОПП для третього курсу навчання.

ОПП для першого курсу навчання. Перший рік – це рік складання плану для прогресивного отримання знань, навичок, які будуть використовуватись на старших курсах та в юридичній практиці. Викладачі пояснюють студентам навчальну мету та методи навчання. Також першокурсники отримують огляд програми навчання і те, як вона була розроблена з метою підготовки до практики прогресивного розвитку їхніх знань, умінь, навичок та компетентності. Крім того, вони повинні ознайомитися з юриспруденцією та історією юридичної професії; відомими особами у правовій діяльності; роллю юриста, шляхами виникнення та вирішення юридичних проблем як у своєму суспільстві, так і в суспільствах інших країн; різними термінами, що зустрічаються в роботі юриста, такими як комерціалізація, звітність та ін. Ця програма передбачає розвиток аналітичних навичок (думати як юрист), дослідження, письмових навичок та отримання основних юридичних знань. Мета першого року навчання також включає початок процесу допомоги студентам у розвитку їхньої юридичної експертної оцінки при вирішенні проблеми.

Велике значення на першому курсі має використання "діалогу Сократа" та збірника судових справ. Майбутніх юристів навчають, коли і як правосуддя, мораль та почуття відповідальності повинні контролювати результат вирішення юридичної проблеми.

Важливо також і те, що всі викладачі створюють та встановлюють здорове навчальне середовище. Вони координують навчання та проектні завдання таким чином, щоб робоче навантаження студента не було надмірним і не вело до стресу. Крім того, коледж допомагає студентам у розвитку якості їхнього життя, в отриманні досвіду стосунків з іншими

людьми, формуванні незалежності та правдивості. Студенти також вчаться бути експертами власного навчання, щоб розвивати навички контролю процесу навчання, робочого навантаження, пов'язаної із питаннями часу та стресу. З моменту вступу до юридичного коледжу майбутніх фахівців навчають поводити себе як професіонали, керуючись кодексом професіоналізму.

До кінця першого семестру, студенти повинні продемонструвати свої інтелектуальні навички, тобто уміння "мислити як юрист". А саме: здатність оскарження рішень у суді, використовувати юридичну доктрину для встановлення фактів та прогнозів щодо рішень, які може прийняти суд. Крім того, логіка мислення включає широкі навички вирішення проблем, включаючи використання аналізу фактів, відповідних питань та справ; пошук правил, принципів, стандартів, завдяки яким виносяться рішення; вміння оцінювати минулі рішення, міркувати за аналогією. Якщо студент не може показати ці здібності до кінця першого семестру, то для нього подальше навчання у юридичному коледжі буде даремним витрачанням часу та грошей.

Освітньо-професійна програма для другого курсу навчання. Програма другого курсу навчання продовжує допомагати студентам у розвитку юридичної експертної оцінки вирішення проблеми, самоосвіти та отримання навичок навчатися протягом усього життя. В той час як перший курс навчання фокусується на юридичному аналізі, другий рік навчання фокусується на аналізі факту. Юридичний коледж продовжує забезпечувати основними юридичними знаннями, включаючи знання, які суттєві для всіх юристів, а також основною інформацією, яка студентам буде необхідна протягом навчання на третьому курсі.

Таким чином, акцент другого курсу навчання виражений у допомозі студентам у розвитку їхніх знань та розуміння професійних навичок і оцінок, включаючи практику роботи з клієнтом. Продовжується навчання з юридичного письма, тобто з підготовки та складання документації. Використовуються більш складні комплексні юридичні проблеми. У студентів розвивають розуміння професійної оцінки, включаючи пошук та встановлення правосуддя, прищеплюють повагу до рішення суду, а також вчать при веденні справи бути уважними та коректними з різними клієнтами та колегами. Для виконання цієї мети коледж залучає висококваліфікованих юристів, щоб надати студентам розуміння поведінки юриста як людини, котра бере на себе обов'язок забезпечувати правосуддя. Інший варіант – це розподіл студентів до агентств, котрі надають послуги суспільному сектору, або в офіси адвокатів. Важливим є той факт, що студенти проходять практику у так званій "юридичній клініці", яка надає юридичні послуги членам суспільства. При цьому майбутні фахівці ведуть рефлексивний журнал або дослідження з усіх курсів експериментального навчання.

Освітньо-професійна програма для третього курсу навчання. Акцентом третього курсу є продовження надання допомоги студентам у розвитку їхньої експертної оцінки, вирішення проблем та культивування практичної мудрості. Коледж приділяє особливу увагу допомозі студентам в удоско-

наленні їхнього самовираження і прагненні вчитися протягом усього життя.

На третьому курсі студенти також беруть участь у практиці "юридичних клінік", де вони представляють клієнтів; ведуть рефлексивний журнал і дослідження з усіх курсів експериментального навчання.

Оцінки, виставлені протягом третього курсу, оцінюють не тільки про знання навчальної дисципліни, а й загальну компетенцію студентів, дозволяють зрозуміти рівень готовності до практики. Студенти, які мають недостатньо знань, навичок, мотивації, необхідних для практики, отримують допомогу з боку викладачів у розробці планів для подолання цих недоліків. Також третьокурсники мають доступ до всіх навчальних програм, щоб підготуватися до складання екзамену. Юридичний коледж допомагає студентам зрозуміти, що від них очікують, для того, щоб успішно скласти екзамен на адвоката, та допомагає їм визначити правильні відповіді з тем, які включені до екзамену [3]. Але, як стверджує науковець В. Бігун: "Деталізація стандартів – справа конкретної правничої школи. Конкуренція між правничими школами – істотний стимуляційний чинник" [1, с. 59].

Кожна правнича школа США самостійно встановлює перелік обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін. Для порівняння візьмемо правничу школу Нью-Йорка та Чикаго. У Нью-Йоркській правничій школі до обов'язкових предметів відносяться: прикладний аналіз, цивільна процедура, контракти I та II, конституційне право I та II; кримінальне право, показання свідків, власність, громадянське правопорушення, юридична професія, юридичне міркування, письмо, дослідництво та адвокатство. У свою чергу, у правничій школі Чикаго до обов'язкових навчальних предметів відносяться: цивільна процедура, контракти, конституційне право, кримінальне право, законодавство, процес та інтерпретація, професійна відповідальність, власність, громадянське правопорушення, письмо.

Таким чином, ми бачимо, що обов'язкові предмети обох правничих шкіл майже співпадають, але є й відмінності. Якщо у правничій школі Нью-Йорка до обов'язкових навчальних предметів відносяться прикладний аналіз, показання свідків, дослідництво та адвокатство, то у правничій школі Чикаго серед обов'язкових навчальних предметів ці курси відсутні.

Щодо вибіркових навчальних предметів, то їх дуже багато як у правничій школі Нью-Йорка, так і в правничій школі Чикаго. Кількість цих навчальних предметів досягає 250. Вони групуються за такими галузями: захист, комерційне та корпоративне право, суспільне право, сімейне право, інтелектуальна власність та закон США, міжнародне та порівняльне право, історія права, філософія, соціологія, трудове право та закон зайнятості, право власності та нерухомості, багатогранні закони юрисдикції, Закон Нью-Йорка або Чикаго, процедура та вирішення спору, податки, міські та сучасні проблеми та інші [4; 5].

Особливу увагу всі правничі школи США приділяють письму, яке оцінюється за якістю навичок щодо оформлення та складання різних видів документів. Майбутній фахівець-юрист повинен навчи-

тися правильно, точно, охайно та лаконічно оформляти та складати такі документи: контракти, загальні документи, судові висновки, документи судового процесу, документи з нерухомого майна, заповіти, доручення, доповіді та короткий письмовий виклад справи із залученням фактів та документів, з якими особа виступає у суді [5].

Деякі юридичні коледжі США використовують так звану "комбіновану" освітньо-професійну програму". Ця програма була розроблена з метою розширення взаємодії у питаннях управління та права. Так, наприклад, у Чикаго юридичний коледж Де Пола та Вища школа бізнесу (у галузі торгового права), пропонує отримати завдяки цій програмі спеціальність JD/Майстер ділового адміністрування.

Як правило, за цією програмою студенти замість 86-годинної семестрової навчальної програми у юридичному коледжі проходять 76-годинну семестрову навчальну програму у юридичному коледжі і 10-годинну семестрову навчальну програму у Вищій школі бізнесу. У середньому студент денної форми навчання у юридичному коледжі отримує ступінь Магістра Бізнесу від 3,5 до 4 років, а студенти вечірньої форми навчання – від 4,5 до 5 років. Студенти денного відділення можуть подати заяву тільки після того, як вони наберуть 28 кредитів у юридичному коледжі з мінімальним середнім балом 3,00. Студенти вечірньої форми навчання мають право подати заяву після закінчення трьох семестрів, коли наберуть 25 кредитів з мінімальним середнім балом 3,00.

Розглянемо приклад "комбінованої" освітньо-професійної програми більш детально.

Перший рік навчання. Студенти денної форми навчання повинні пройти 28-кредитний основний курс у юридичному коледжі з мінімальним середнім балом 3,00. І тільки після першого року навчання вони подають заяву на вступ до програми комбінованого ступеня.

Другий рік навчання. Студенти денної форми навчання мають 6 курсів по 18 годин у юридичному коледжі і 6 курсів по 24 години у Вищій школі бізнесу кожного семестру.

Третій рік навчання. Студенти вивчають 6 курсів по 18 годин кожного семестру у юридичному коледжі і 6 курсів по 24 години кожного семестру у Вищій школі бізнесу.

Четвертий рік навчання. Студенти вивчають 4 курси по 12 годин у юридичному коледжі і 2 курси по 8 годин у Вищій школі бізнесу. Студенти юридичного коледжу закінчують юридичну освіту або на третьому курсі, або на четвертому. "Комбіновану програму" вони закінчують тільки у грудні або у травні на четвертому курсі.

Обов'язковими предметами цієї програми є: економіка бізнесу, управління людськими ресурсами, міжнародний бізнес, підприємництво, керівництво та управління змінами, фінанси, управлінський облік, фінансовий аналіз, інформаційні системи управління, фінансове управління і контроль, управління маркетингом, основний бізнес, управління операціями, управління охороною здоров'я, нерухомість та інвестиції [6].

Отже, аналізуючи освітньо-професійні програми для юридичних коледжів США, можна зробити

висновок, що зміст навчальних програм не регламентується нормативно-правовими актами держави, проте існують стандарти, встановлені Американською асоціацією юристів та Асоціацією американських правничих шкіл. Стандартами передбачено тривалість курсу навчання, хоча деталізація стандартів – справа конкретного юридичного коледжу. Кожен юридичний коледж США самостійно встановлює перелік обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін. Незважаючи на різницю обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін у юридичних коледжах, усі вони вимагають від майбутніх фахівців отримання знань у сфері базової освіти, матеріального права, юридичного аналізу; вміння вести юридичну документацію; розуміння своїх етичних обов'язків.

Великого значення всі юридичні коледжі приділяють письму, яке оцінюється за якістю навичок оформляти і складати різні види документів.

Заслуговує уваги комбінована освітньо-професійна програма, завдяки якій студенти, одночасно навчаючись у юридичному коледжі й у вищій школі бізнесу, отримують подвійну спеціальність: доктора юриспруденції та майстра ділового адміністрування. На жаль, такі програми у юридичних навчальних закладах України поки що не існують.

Таким чином, творче осмислення і використання прогресивних ідей розвитку юридичної освіти США сприятиме вдосконаленню професійної підготовки юристів в Україні.

Література

1. Бігун В. С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі / В. С. Бігун. – Київ : Видавнича організація "Юстиніан", 2006. – 272 с.
2. <http://law-edu.dp.ua/mizh-ilm-i-jd-vybyrayemo-yurydychnu-ocvitu.html>. – Назва з екрану.
3. <http://cleaweb.org/>. – Назва з екрану.
4. <http://www.kentlaw.edu/>- 17к. – Назва з екрану.
5. <http://www.nyls.edu/>- 26к. – Назва з екрану.
6. <http://www.law.depaul.edu/>. – Назва з екрану.